

Aile Hekimliği

Aile Hekimliği

DOKUZUNCU BASKI

Robert E. Rakel, MD

Professor
Department of Family and Community Medicine
Baylor College of Medicine
Houston, Texas

David P. Rakel, MD

Associate Professor
Department of Family Medicine
University of Wisconsin School of Medicine and Public Health
Madison, Wisconsin

Çeviri Editörü

Prof. Dr. Esra SAATÇI

Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Çeviri Editörü Yardımcıları

Prof. Dr. Süleyman Görpelioğlu

Prof. Dr. Serdar Öztora

Prof. Dr. Müge Alvr

Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Gülsen Ceyhun Peker

Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Selda Tekiner



**GÜNEŞ TIP
KİTAPLARI**

© 2019 Elsevier Limited
Aile Hekimliği 9. Baskı
978-975-277-740-8

Robert E. Rakel, MD, David P. Rakel, MD tarafından hazırlanan "Textbook of Family Medicine 9th" kitabının bu Türkçe yayını, Elsevier Limited tarafından üstlenilmiş ve Elsevier Inc. ile anlaşmalı olarak yayınlanmıştır.

Tüm hakları saklıdır. 5846 ve 2936 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri yasası gereği herhangi bir bölümü, resmi veya yazısı, yazarların ve yayıncısının yazılı izni alınmadan tekrarlanamaz, basılamaz, kopyası çıkarılamaz, fotokopisi alınamaz veya kopya anlamı taşıyabilecek elektronik ve mekanik hiçbir işlem yapılamaz.

TEXTBOOK OF FAMILY MEDICINE NINTH EDITION
Copyright © 2016 by Elsevier, Inc. All rights reserved.
ISBN: 978-0-323-23990-5



Previous editions copyrighted © 2011, 2007, 2002, 1995, 1990, 1984, 1978, 1973
by Saunders, an imprint of Elsevier, Inc.

This translated edition of the Textbook of Family Medicine 9th by Robert E. Rakel, MD, David P. Rakel, MD is undertaken by Elsevier Limited and is published by arrangement with Elsevier Inc.

Çeviri Güneş Tıp Kitabevi'nin tek sorumluluğunda yapılmaktadır. Uygulayıcılar ve araştırmacıların, burada açıklanan her türlü bilgi, yöntem, bileşik veya deneyin değerlendirilmesinde ve kullanımında her zaman kendi deneyim ve bilgilerine dayanmaları gerekmektedir. Tıp bilimindeki hızlı gelişmeler nedeniyle, özellikle teşhis ve ilaç dozajlarının bağımsız olarak doğrulanması yapılmalıdır. Yasalar ölçüsünde Elsevier, yazarlar, editörler veya katkıda bulunanlar, tercümeden veya burada yer alan herhangi bir yöntem, ürün, talimat veya fikirlerin kullanımı veya işletilmesinden veya ürünlerin yükümlülüğü, ihmali veya başka bir sebeple kişilerde veya mülkte oluşabilecek herhangi bir yaralanma ve/veya zarardan ötürü sorumluluk kabul etmez.

Genel Yayın Yönetmeni: Murat Yılmaz

Genel Yayın Yönetmeni Yardımcısı: Polat Yılmaz

Yayın Danışmanı ve Tıbbi Koordinatör: Dr. Ufuk Akçıl

Dizgi-Düzenleme: Ümit Saçı

Kapak Uyarlama: İhsan Aşın

Baskı: Ayrıntı Basım ve Yayın Matbaacılık Hiz. San. Tic. Ltd. Şti.

İvedik Organize Sanayi Bölgesi 28. Cad. 770 Sok. No: 105-A Ostim/ANKARA

Telefon: (0312) 394 55 90 - 91 - 92 • Faks: (0312) 394 55 94

Sertifika No: 13987

GENEL DAĞITIM

GÜNEŞ TIP KİTABEVLERİ

ANKARA

M. Rauf İnan Sokak No: 3
06410 Sıhhiye / Ankara
Tel: (0312) 431 14 85 • 435 11 91-92
Faks: (0312) 435 84 23

İSTANBUL

Gazeteciler Sitesi Sağlam Fikir Sokak
No: 7 / 2 Esentepe / İstanbul
Tel: (0212) 356 87 43
Faks: (0212) 356 87 44

KADIKÖY

Rasimpaşa Mah. İskele Sokak
No: 4 / A Kadıköy / İstanbul
Tel: (0216) 546 03 47

www.guneskitabevi.com
info@guneskitabevi.com



www.guneskitabevi.com
www.me.elsevierhealth.com

Bu kitabın mimarı ve baş editörü olmasına rağmen, yardımcı editör olarak ben, babam, akıl hocam ve arkadaşım olan Robert Rakel'e şükranlarımı ithaf etmek istiyorum. Bu kitaba 1971 yılında, birey ve aile konusunda nasıl uzman olunacağı konusunda genel bir kılavuza ihtiyaç duyulduğunu anladığı zaman başladı. Şimdi kitabın 9. baskısında, onun mirası bu sayfalarda, yazdığı ve edit ettiği 50'den fazla metinde devam ediyor. Bilim gelişti ama görev aynı kaldı, bu görev; hizmet verme ayrıcalığına sahip olduğumuz hastaların ve toplumların sağlıklı olmalarına yardımcı olmak. Babamın hekim/klinisyen, eğitici ve baba olarak sahip olduğu sanatsal yeteneğinden faydalanma fırsatı bulduğum için müteşekkirim. Bizler, bu işi beraber yapabilme fırsatı bulduğumuz için gerçekten şanslı kişileriz.

David P. Rakel

Yazarlar

Syed M. Ahmed, MD, MPH, DrPH

Senior Associate Dean for Community Engagement,
Professor, Family & Community Medicine, Medical
College of Wisconsin, Milwaukee, Wisconsin
Psychosocial Influences on Health

Erin Allen, MD

Assistant Professor, Department of Pediatrics, Baylor
College of Medicine, Houston, Texas
Care of the Newborn

Heather Bartsch, MD

Assistant Professor, Family and Community Medicine,
Baylor College of Medicine, Houston, Texas
Care of the Newborn

J. Mark Beard, MD

Associate Professor and Residency Program Director,
Department of Family Medicine, University of
Washington, Seattle, Washington
Common Office Procedures

Wendy S. Biggs, MD

Residency Program Director, Department of Family
Medicine, University of Kansas, Kansas City,
Kansas
Human Sexuality

Christopher F. Blanner, MD

Family Physician, Mercy Clinic Family Medicine, O'Fallon,
Missouri
Contraception

Elizabeth Boham, MD, RD

Physician, The UltraWellness Center, Lenox,
Massachusetts; Faculty, Institute of Functional
Medicine, Federal Way, Washington
Obesity

Robert D. Brook, MD

Professor of Medicine, Division of Cardiovascular
Medicine, University of Michigan, Ann Arbor,
Michigan
Cardiovascular Disease

Charles S. Bryan, MD

Heyward Gibbes Distinguished Professor of Internal
Medicine Emeritus, The University of South Carolina,
Columbia, South Carolina
Infectious Diseases

J. Brian Byrd, MD

Clinical Lecturer of Internal Medicine, Division of
Cardiovascular Medicine, University of Michigan,
Ann Arbor, Michigan
Cardiovascular Disease

Kara Cadwallader, MD

Associate Clinical Professor of Family Medicine,
Department of Family Medicine, Family Medicine
Residency of Idaho, Boise, Idaho; Senior Medical
Director, Family Planning, Planned Parenthood of
the Great Northwest, Seattle, Washington
Gynecology

Doug Campos-Outcalt, MD, MPA

Chair, Department of Family, Community, and Preventive
Medicine, University of Arizona College of Medicine,
Phoenix, Arizona
Preventive Health Care

William E. Carroll, MD

Medical Director, Grant Medical Center Neurology
and OhioHealth Stroke Network, Adjunct Assistant
Professor of Neurology, Wexner Medical Center,
The Ohio State University, Columbus, Ohio
Neurology

Chuck Carter, MD

Residency Director, Palmetto Health Family Medicine
Residency; Associate Professor, Family and Preventive
Medicine, University of South Carolina School of
Medicine, Columbia, South Carolina
Urinary Tract Infections

Sulabha Chaganaboyana, MBBS

Family Medicine Resident, University of Kansas Medical
Center, Kansas City, Kansas
Human Sexuality

Frederick Chen, MD, MPH

Chief of Family Medicine, Harborview Medical Center;
Associate Professor, Department of Family Medicine,
University of Washington, Seattle, Washington
Clinical Genomics

Carol L. Chervenak, MD

Medical Director, ABC House; Child Abuse Intervention
Center serving Benton and Linn Counties, Albany,
Oregon
Child Abuse

Isabelle Chughtai-Harvey, MD

Clinical Assistant Professor, Weill Cornell Medical College;
Family Medicine Residency Program, Department of
Family Medicine, Houston Methodist Hospital, Houston,
Texas
Hematology

Emily Collins, MD

Staff Psychiatrist, Atlanta VA Medical Center, Atlanta,
Georgia
Crisis Intervention, Trauma, and Disasters

Douglas Comeau, DO

Medical Director, Sports Medicine, Ryan Center for Sports
Medicine at Boston University, Boston Medical Center,
Boston, Massachusetts
Rheumatology and Musculoskeletal Problems

Joseph Connelly, MD

Residency Director, Department of Family Medicine,
Stamford Hospital/Columbia University, Stamford,
Connecticut
*Patients with Personality Disorders; Difficult
Encounters*

Deanna Corey, MD

Primary Care Sports Medicine, Department of Family
Medicine, Boston University School of Medicine, Boston
Medical Center, East Boston Neighborhood Health
Center, Boston, Massachusetts
Rheumatology and Musculoskeletal Problems

Earl R. Crouch, Jr., MD

Associate Professor of Pediatrics, Department of
Ophthalmology, Eastern Virginia Medical School,
Norfolk, Virginia
Ophthalmology

Eric R. Crouch, MD

Associate Professor of Ophthalmology, Assistant Professor
of Pediatrics, Eastern Virginia Medical School, Norfolk,
Virginia
Ophthalmology

Ruth DeBusk, PhD, RD

Clinical Dietitian and Geneticist, Family Medicine
Residency Program, Tallahassee Memorial HealthCare,
Tallahassee, Florida; Faculty, Institute for Functional
Medicine, Federal Way, Washington
Obesity

Philip M. Diller, MD, PhD

Fred Lazarus Jr Professor and Chair, Department of Family
and Community Medicine, University of Cincinnati
College of Medicine, Cincinnati, Ohio
Clinical Problem Solving

Rina Eisenstein, MD

Assistant Professor of Medicine, Division of General
Medicine and Geriatrics, Emory University School of
Medicine, Atlanta Veterans Affairs Medical Center,
Bronze Geriatric Clinic, Atlanta, Georgia
Delirium and Dementia

Robert Ellis, MD

Associate Professor, University of Cincinnati, Department
of Family and Community Medicine, Cincinnati, Ohio
Clinical Problem Solving

Karen Farst, MD, MPH

Associate Professor, Pediatrics, University of Arkansas for
Medical Sciences, Little Rock, Arkansas
Child Abuse

W. Gregory Feero, MD, PhD

Residency, Maine Dartmouth Family Medicine Residency,
Augusta, Maine
Clinical Genomics

Robert E. Feinstein, MD

Professor of Psychiatry, Vice Chairman for Clinical
Education Quality & Safety, Department of Psychiatry,
Colorado School of Medicine, Aurora, Colorado
*Crisis Intervention, Trauma and Disasters; Patients
with Personality Disorders; Difficult Encounters*

Blair Foreman, MD

Cardiovascular Medicine, P.C., Genesis Heart Institute,
Davenport, Iowa
Cardiovascular Disease

Luke W. Fortney, MD

Family Medicine, Meriter Medical Group, Madison,
Wisconsin
Care of the Self

Thomas R. Grant, Jr., MD

Professor, Clinical Community and Family Medicine,
Eastern Virginia Medical School, Norfolk, Virginia
Ophthalmology

Mary P. Guerrero, MD

Professor of Family Medicine & Director of Integrative
Medicine, Department of Family Medicine, University
of Connecticut School of Medicine, Farmington,
Connecticut
Integrative Medicine

Steven Hale, MD

Senior Physician, Orange County Health Department,
Florida Department of Health-Orange, Orlando, Florida
Alcohol Use Disorders

Kimberly G. Harmon, MD

Professor, Departments of Family Medicine and
Orthopaedics and Sports Medicine, Team Physician,
University of Washington, Seattle, Washington
Sports Medicine

Diane M. Harper, MD

Rowntree Professor and Chair of Family and Geriatric Medicine, Department of Obstetrics and Gynecology, School of Medicine, Department of Bioengineering, Speed School of Engineering, Departments of Epidemiology and Population Health and Health Promotion and Behavioral Health, School of Public Health and Information Sciences, University of Louisville, Louisville, Kentucky
Contraception

Joel J. Heidelbaugh, MD

Clinical Professor, Departments of Family Medicine and Urology, University of Michigan Medical School, Ann Arbor, Michigan
Gastroenterology

Vivian Hernandez-Trujillo, MD

Director, Division of Allergy and Immunology, Miami Children's Hospital, Miami, Florida
Allergy

Arthur H. Herold, MD

Associate Professor of Family Medicine, Department of Family Medicine, College of Medicine, University of South Florida, Tampa, Florida
Interpreting Laboratory Tests

Paul J. Hershberger, PhD

Professor, Department of Family Medicine, Wright State University Boonshoft School of Medicine, Dayton, Ohio
Psychosocial Influences on Health

N. Wilson Holland, MD

Associate Professor of Medicine, Division of General Medicine and Geriatrics, Emory University School of Medicine, Acting Designated Education Officer, Atlanta Veterans Affairs Medical Center, Atlanta, Georgia
Delirium and Dementia

Thomas Houston, MD

McConnell Heart Health Center, Columbus, Ohio
Nicotine

Mark R. Hutchinson MD

Professor of Orthopaedics and Sports Medicine, Adjunct Professor of Orthopaedics and Sports Medicine in Family Medicine, Head Team Physician, University of Illinois at Chicago, Chicago, Illinois
Common Issues in Orthopedics

Wayne Boice Jonas, MD

President & CEO, Samuelli Institute, Alexandria, Virginia
The Patient-Centered Medical Home

Scott Kelley, MD

Clinical Lecturer, Department of Family Medicine, University of Michigan, Ann Arbor, Michigan
Gastroenterology

Sanford R. Kimmel, MD

Professor and Vice Chair, Family Medicine, University of Toledo College of Medicine and Life Sciences, Toledo, Ohio
Growth and Development

Alicia Kowalchuk, DO

Assistant Professor, Department of Family and Community Medicine, Baylor College of Medicine; Medical Director, InSight Program, Harris Health System; Medical Director, CARE Clinic, Santa Maria Hostel; Medical Director, Sobering Center, Houston Recovery Center, Houston, Texas
Substance Use Disorders

Jennifer Krejci-Manwaring MD

Assistant Professor, Department of Dermatology, University of Texas Health Science Center; Chief of Tele dermatology, Audie Murphy Veteran's Hospital; Medical Director, Limmer Hair Transplant Center, San Antonio, Texas
Dermatology

David Kunstman, MD

Assistant Clinical Professor, Family Medicine, University of Wisconsin School of Medicine and Public Health; Associate Medical Director, Information Services, University of Wisconsin Health, Madison, Wisconsin
Information Technology

Jeanne Parr Lemkau, PhD

Professor Emerita, Departments of Family Medicine and Community Health, Wright State University, Dayton, North Carolina
Psychosocial Influences on Health

Russell Lemmon, DO

Assistant Professor, Department of Family Medicine, University of Wisconsin, School of Medicine and Public Health, Madison, Wisconsin
Neck and Back Pain

Jim Leonard, DO

Associate Professor, Department of Orthopedics and Rehabilitation, University of Wisconsin School of Medicine and Public Health, Madison, Wisconsin
Neck and Back Pain

David R. Marques, MD

Associate Director with OB, Department of Family Medicine, Grant Medical Center; Clinical Assistant Professor, Department of Family Medicine, The Ohio State University College of Medicine, Columbus, Ohio; Clinical Assistant Professor, Department of Family Medicine, Ohio University Heritage College of Osteopathic Medicine, Athens, Ohio
Neurology

James L. Moeller, MD

Sports Medicine Associates, PLC, Bloomfield Hills, Michigan; Associate Professor, Family Medicine and Community Health, Oakland University William Beaumont School of Medicine, Rochester, Michigan
Common Issues in Orthopedics

Scott E. Moser, MD

Professor, Department of Family and Community Medicine, University of Kansas School of Medicine–Wichita, Wichita, Kansas
Behavioral Problems in Children and Adolescents

Ethan A. Natelson, MD

Professor of Clinical Medicine, Weill-Cornell Medical College; Department of Medicine, Division of Hematology, Houston Methodist Hospital, Houston, Texas
Hematology

Kelli L. Netson, PhD

Assistant Professor & Pediatric Neuropsychologist, Rockhill Clinic Director, Department of Psychiatry & Behavioral Sciences, University of Kansas School of Medicine–Wichita, Wichita, Kansas
Behavioral Problems in Children and Adolescents

Mary Barth Noel, MPH, PhD

Professor, Department of Family Medicine, College of Human Medicine, Michigan State University, East Lansing, Michigan
Nutrition

John G. O'Handley, MD

Clinical Associate Professor, Department of Family Medicine, The Ohio State College of Medicine, Columbus, Ohio
Otorhinolaryngology

John W. O'Kane Jr., MD

Associate Professor, Departments of Family Medicine and Orthopedics and Sports Medicine, Head Team Physician, University of Washington, Seattle, Washington
Sports Medicine

Justin Osborn, MD

Assistant Professor, Department of Family Medicine, University of Washington, Seattle, Washington
Common Office Procedures

Heather L. Paladine, MD

Assistant Professor of Medicine at Columbia University Medical Center, Center for Family and Community Medicine, Columbia College of Physicians and Surgeons, New York, New York
Gynecology

Birju B. Patel, MD

VISN 7 Co-Consultant for Outpatient Geriatrics; Director, Bronze Geriatric Primary Care Clinic; Director, Mild Cognitive Impairment (MCI) Clinic; Chair, Atlanta VA Dementia Committee, Atlanta Veterans Affairs Medical Center; Assistant Professor of Medicine, Division of General Medicine and Geriatrics, Emory University School of Medicine, Atlanta, Georgia
Delirium and Dementia

Gabriella Pridjian, MD, MBA

Professor and Chairman, The C. Jeff Miller Chair in Obstetrics & Gynecology, Department of Obstetrics & Gynecology, Tulane University School of Medicine, New Orleans, Louisiana
Obstetrics

Sana Rabbi, MD

Family Medicine Resident, Department of Family Medicine, Houston Methodist Hospital, Houston, Texas
Hematology

David P. Rakel, MD

Associate Professor, Department of Family Medicine, University of Wisconsin School of Medicine and Public Health, Madison, Wisconsin

Robert E. Rakel, MD

Professor, Department of Family Medicine and Community Medicine, Baylor College of Medicine, Houston, Texas

Karen Ratliff-Schaub, MD

Associate Clinical Professor, Department of Pediatrics, The Ohio State University; Medical Director, Child Development Center, Developmental-Behavioral Pediatrics, Nationwide Children's Hospital, Columbus, Ohio
Growth and Development

Brian Christopher Reed, MD

Associate Professor, Department of Family & Community Medicine, Baylor College of Medicine, Houston, Texas
Substance Use Disorders

Elly Riley, DO

Assistant Professor, Department of Family Medicine, University of Tennessee Health Science Center, Jackson, Tennessee
Allergy

Brian Rothberg, MD

Associate Professor, Department of Psychiatry, University of Colorado School of Medicine, Aurora, Colorado
Anxiety and Depression

Justin Rothmier, MD

Physician, The Sports Medicine Clinic; Clinical Assistant Professor, Department of Family Medicine, University of Washington, Seattle, Washington
Sports Medicine

Chad Rudnick, MD

Physician, Miami Children's Hospital, Miami, Florida
Allergy

J. Chris Rule, MSW, LCSW

Instructor, Departments of Psychiatry and Family and Preventive Medicine, University of Arkansas for Medical Sciences, Little Rock, Arizona
Behavioral Change and Patient Empowerment

George Rust, MD, MPH

Professor, Department of Family Medicine, Morehouse School of Medicine; Co-Director, National Center for Primary Care, Morehouse School of Medicine, Atlanta, Georgia
Pulmonary Medicine

Christopher D. Schneek, MD

Associate Professor of Psychiatry, Department of Psychiatry, University of Colorado School of Medicine, Aurora, Colorado
Anxiety and Depression

Sarina B. Schrager, MD

Professor, Department of Family Medicine, University of Wisconsin, Madison, Wisconsin
Gynecology

Stacy Seikel, MD

Chief Medical Officer, Advanced Recovery Systems, Umatilla, Florida
Alcohol Use Disorders

Ashish R. Shah, MD

Otolaryngologist, OhioENT, Columbus, Ohio
Otorhinolaryngology

Nicolas W. Shammass, MD, MSc

Cardiovascular Medicine, P.C., Midwest Cardiovascular Research Foundation, Davenport, Iowa; Associate Professor of Clinical Medicine, University of Iowa School of Medicine, Iowa City, Iowa
Cardiovascular Disease

Robert Shapiro, MD

Professor, Department of Pediatrics, Cincinnati Children's Hospital Medical Center, Cincinnati, Ohio
Child Abuse

Mae Sheikh-Ali, MD

Associate Professor of Medicine, Associate Program Director, Endocrinology Fellowship Program, Division of Endocrinology, Diabetes, and Metabolism, University of Florida College of Medicine, Jacksonville, Florida
Endocrinology

Kevin Sherin, MD, MPH, MBA

Clinical Professor, Department of Family Medicine, Florida State University College of Medicine; Health Officer and Director, Florida Department of Health in Orange County, Florida Department of Health; Clinical Associate Professor, Department of Family Medicine, University of Central Florida College of Medicine, Orlando, Florida
Alcohol Use Disorders

Jeffrey A. Silverstein, MD

Orthopedic Surgeon, Sarasota Orthopedic Associates, Sarasota, Florida
Common Issues in Orthopedics

Charles W. Smith, MD

Executive Associate Dean for Clinical Affairs, Professor, Department of Family and Community Medicine, University of Arkansas for Medical Sciences, Little Rock, Arkansas
Behavioral Change and Patient Empowerment

Douglas R. Smucker, MD, MPH

Adjunct Professor, Department of Family and Community Medicine, University of Cincinnati; Program Director, Hospice and Palliative Medicine Fellowship Program, The Christ Hospital, Cincinnati, Ohio
Interpreting the Medical Literature: Applying Evidence-Based Medicine in Practice

Melissa Stiles, MD

Professor, Department of Family Medicine, University of Wisconsin, Madison, Wisconsin
Care of the Elderly Patient

P. Michael Stone, MD, MS Nutrition

Physician, Stone Medical, Ashland, Oregon; Faculty, Institute of Functional Medicine, Federal Way, Washington
Obesity

Margaret Thompson, MD

Associate Professor, Department of Family Medicine, Michigan State University College of Human Medicine, Grand Rapids, Michigan
Nutrition

Evan J. Tobin, MD

Clinical Assistant Professor, Otolaryngology–Head and Neck Surgery, The Ohio State University, Columbus, Ohio
Otorhinolaryngology

Peter P. Toth, MD, PhD

CGH Medical Center, Sterling, Illinois; Professor of Clinical Family and Community Medicine, University of Illinois School of Medicine, Peoria, Illinois; Professor of Clinical Medicine, Michigan State University College of Osteopathic Medicine, East Lansing, Michigan; Adjunct Associate Professor of Medicine (Cardiology), Johns Hopkins University School of Medicine, Baltimore, Maryland
Cardiovascular Disease

Thuy Hanh Trinh, MD, MBA

Associate Medical Director, Houston Hospice; Adjunct Assistant Professor, Family Medicine Department, Baylor College of Medicine, Houston, Texas
Care of the Dying Patient

Jeff Unger, MD

President, Unger Primary Care, Rancho Cucamonga, California; Director of Metabolic Studies, Catalina Research Institute, Chino, California
Diabetes Mellitus

Richard P. Usatine, MD

Professor of Family and Community Medicine, Professor of Dermatology and Cutaneous Surgery, University of Texas Health Science Center San Antonio; Medical Director, Skin Clinic, University Health System, San Antonio, Texas
Dermatology

Kathleen Walsh, DO

Assistant Professor, Department of Medicine, University of Wisconsin School of Medicine and Public Health, Madison, Wisconsin
Care of the Elderly Patient

Elizabeth A. Warner, MD

Associate Professor, Department of Internal Medicine, University of South Florida, Tampa, Florida
Interpreting Laboratory Tests

Sherin E. Wesley, MD

Assistant Professor, Pediatrics, Family and Community Medicine, Baylor College of Medicine, Houston, Texas
Care of the Newborn

Gloria E. Westney, MD

Associate Professor of Clinical Medicine, Department of Medicine, Pulmonary and Critical Care Medicine Section, Morehouse School of Medicine, Atlanta, Georgia
Pulmonary Medicine

Russell White, MD

Clinical Professor of Medicine, Department of Community and Family Medicine, University of Medicine-Kansas City School of Medicine; Diplomate, American Board of Family Medicine; Fellow of the American College of Sports Medicine, Kansas City, Missouri
Diabetes Mellitus

Lauren E. Wilfling, DO, MBA

Family Medicine Faculty Physician, Mercy Family Medicine Residency Program, Mercy Hospital, St. Louis, Missouri
Contraception

Dave Elton Williams, MD

Daughters of Charity, New Orleans, Louisiana
Obstetrics

George A. Wilson, MD

Senior Associate Dean for Clinical Affairs, Department of Community Health/Family Medicine, University of Florida College of Medicine, Jacksonville, Florida
Endocrinology

Philip Zazove, MD

Professor and George A. Dean, MD, Chair, Department of Family Medicine, University of Michigan, Ann Arbor, Michigan
Clinical Genomics

İçindekiler

Yazarlar, vi
Önsöz, xv

BİRİNCİ KISIM: AİLE HEKİMLİĞİ İLKELERİ

1. *Aile Hekimi, 3*
ROBERT E. RAKEL
2. *Hasta Merkezli Evde Sağlık Bakımı, 17*
DAVID P. RAKEL ve WAYNE BOICE JONAS
3. *Sağlığa Etki Eden Psikososyal Faktörler, 25*
SYED M. AHMED, PAUL J. HERSHBERGER ve
JEANNE PARR LEMKAU
4. *Yaşlı Hastanın Bakımı, 34*
MELISSA STILES ve KATHLEEN WALSH
5. *Ölmekte Olan Hasta Bakımı, 54*
ROBERT E. RAKEL ve THUY HANH TRINH
6. *Öz bakım, 73*
LUKE W. FORTNEY
7. *Koruyucu Sağlık Hizmetleri, 81*
DOUG CAMPOS-OUTCALT
8. *Davranış Değişikliği ve Hastanın
Güçlendirilmesi, 102*
CHARLES W. SMITH ve J. CHRIS RULE
9. *Tıbbi Literatürün Yorumlanması:
Uygulamada Kanıt-Dayalı Tıbbi
Başvurma, 110*
DOUGLAS R. SMUCKER
10. *Bilgi Teknolojisi, 116*
DAVID KUNSTMAN
11. *Klinik Problem Çözme, 120*
PHILIP M. DILLER ve ROBERT T. ELLIS
12. *Entegratif Tıp, 126*
MARY P. GUERRERA
13. *Hasta ile Uyum/Anlaşma, 141*
ROBERT E. RAKEL

14. *Laboratuvar Testlerinin
Yorumlanması, 157*
ELIZABETH A. WARNER ve ARTHUR H. HEROLD

İKİNCİ KISIM: AİLE HEKİMLİĞİ UYGULAMALARI

15. *Enfeksiyon Hastalıkları, 183*
CHARLES S. BRYAN
16. *Pulmoner Hastalıklar, 236*
GEORGE RUST ve GLORIA E. WESTNEY
17. *Oftalmoloji, 274*
EARL R. CROUCH, Jr., ERIC R. CROUCH ve
THOMAS R. GRANT, Jr.
18. *Otorinolarinoloji (Kulak-Burun-Boğaz), 305*
JOHN G. O'HANDLEY, EVAN J. TOBIN ve ASNISH R. SHAH
19. *Alerji, 351*
VIVIAN HERNANDEZ-TRUJILLO, ELLY RILEY ve
CHAD RUDNICK
20. *Obstetri, 365*
DAVE ELTON WILLIAMS ve GABRIELLA PRIDJIAN
21. *Yenidoğanın Bakımı, 411*
SHERIN E. WESLEY, ERIN ALLEN ve HEATHER BARTSCH
22. *Büyüme ve Gelişme, 430*
SANDFORD R. KIMMEL ve KAREN RATLIFF-SCHAUB
23. *Çocuklarda ve Ergenlerde Davranış
Sorunları, 452*
SCOTT E. MOSER ve KELLI L. NETSON
24. *Çocuk İstismarı, 468*
ROBERT SHAPIRO, KAREN FARST ve CAROL L. CHERVENAK
25. *Jinekoloji, 477*
SARINA B. SCHRAGER, HEATHER L. PALADINE ve
KARA CADWALLADER
26. *Kontrasepsiyon, 491*
DIANE M. HARPER, LAUREN E. WILFLING ve
CHRISTOPHER F. BLANNER

- 27. Kardiyovasküler Hastalıklar, 503**
PETER P. TOTH, NICOLAS W. SHAMMAS, BLAIR FOREMAN,
J. BRIAN BYRD ve ROBERT D. BROOK
- 28. Poliklinikte Sık Yapılan Girişimler, 594**
J. MARK BEARD ve JUSTIN OSBORN
- 29. Spor Hekimliği, 622**
JUSTIN D. ROTHMIR, KIMBERLY G. HARMON ve
JOHN W. O'KANE
- 30. Sık Görülen Ortopedik Sorunlar, 648**
JEFFREY A. SILVERSTEIN, JAMES L. MOELLER ve
MARK R. HUTCHINSON
- 31. Boyun ve Sırt/Bel Ağrıları, 684**
RUSSELL LEMMON ve JIM LEONARD
- 32. Romatoloji ve Kas-İskelet Sistemi Sorunları, 699**
DOUGLAS COMEAU ve DEANNA COREY
- 33. Dermatoloji, 740**
RICHARD P. USATINE ve JENNIFER KREJCI-MANWARING
- 34. Diabetes Mellitus, 782**
JEFF UNGER ve RUSSELL WHITE
- 35. Endokrinoloji, 817**
GEORGE A. WILSON ve MAE SHEIKH-ALI
- 36. Obezite, 867**
ELIZABETH BOHAM, P. MICHAEL STONE ve RUTH DEBUSK
- 37. Beslenme ve Aile Hekimliği, 891**
MARGARET THOMPSON ve MARY BARTH NOEL
- 38. Gastroenteroloji, 912**
JOEL J. HEIDELBAUH ve SCOTT KELLEY
- 39. Hematoloji, 947**
ETHAN A. NATELSON, ISABELLE CHUGHTAI-HARVEY ve
SANA RABBI
- 40. Üriner Sistem Bozuklukları, 969**
CHUCK CARTER
- 41. Nöroloji, 997**
DAVID R. MARQUES ve WILLIAM E. CARROLL
- 42. Cinsellik, 1039**
WENDY S. BIGGS ve SULABHA CHAGANABOYANA
- 43. Klinik Genom, 1052**
W. GREGORY FEERO, PHILIP ZAZOVE ve FREDERICK CHEN
- 44. Krize Müdahale, Travma ve Afetler, 1062**
ROBERT E. FEINSTEIN ve EMILY COLLINS
- 45. Zor Karşılaşmalar: Kişilik Bozukluğu Olan Hastalar, 1074**
ROBERT E. FEINSTEIN ve JOSEPH CONNELLY
- 46. Anksiyete ve Depresyon, 1090**
BRIAN ROTHBERG ve CHRISTOPHER D. SCHNECK
- 47. Deliryum ve Demans, 1108**
BIRJU B. PATEL, RINA EISENTEIN ve N. WILSON HOLLAND
- 48. Alkol Kullanım Bozuklukları, 1119**
KEVIN SHERIN, STACH SEIKEL ve STEVEN HALE
- 49. Nikotin Bağımlılığı, 1133**
ROBERT E. RAKEL ve THOMAS HOUSTON
- 50. Madde Kullanım Bozuklukları, 1152**
ALICIA KOWALCHUK ve BRIAN C. REED
- Dizin, 1164**

Aile Hekimliği (Family Medicine) Ders Kitabı (Textbook)'nın ilk baskısı, 1973 yılında, şimdiki adı aile hekimliği (family medicine) olan, aile hekimliği (family practice) uzmanlığının Amerikan Tıbbi Uzmanlık Yeterlilik Kurulu tarafından onaylanmasının hemen ardından yayınlanmıştır.

Her ne kadar tıp uygulaması, kitabın ilk baskısından bu yana önemli ölçüde değişse de uzmanlığın içeriği esas olarak aynı kalmaktadır. Hedefimiz, disiplinimiz için esas olan temel bilgileri tek bir kaynaktan sunmaktır. Bazı aile hekimleri, özellikle de kentsel alandakiler, artık doğum yaptırmasalar da kapsamlı birinci basamak hizmetleri için gerekli bilginin genişliği değişmeden kalmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nde birinci basamak hekim sayısındaki ciddi yetersizlik nedeniyle, diğer dal uzmanları, birinci basamak sağlık hizmeti sunmaya davet etmektedir. Diğer dal uzmanları da burada sunulan geniş bilgi ve materyalden önemli ölçüde yararlanabilirler.

Bu kitap, aile hekimlerinin, tıptaki güncel gelişmeleri takip edebilmesi için yardımcı olacak bir kaynak olarak tasarlanmıştır. Özellikle de Amerikan Aile Hekimliği Yeterlilik Kurulu tarafından sertifikasyon veya sertifikasyon yenileme için hazırlananlar için değerlidir.

İlk baskısında belirlediğimiz politikaya uygun olarak, bu kitabın yazarlarının çoğu aile hekimleridir. Klinik bölümler, bilginin güncelliğinin ve aile hekimlerinin ihtiyaçlarına uygunluğunun sağlanması amacıyla, o konudaki uzman hekim ile aile hekimini birleştirir.

Bu baskı, A düzeyi önerilere odaklanarak, Temel Tedavi kutuları içinde Öneri Gücü (ÖG) sınıflamasını kullanmak suretiyle kanıta-dayalı bir yaklaşım uygulamaya devam etmektedir. Kitapta yer alan 1000'den fazla tablo ve renkli çizimler, temel bilgilerin hızlı bir şekilde gözden geçirilmesini kolaylaştırır ve ayrıntılı verileri elverişli bir şekilde sunmak için kullanılır.

Bu kitap, birinci basamakta en sık karşılaşılan sorunlara odaklanmakla birlikte nadir olan ama gözden kaçırılması halinde tehlikeli olabilecek potansiyel ciddi sorunlara da dikkat çekmektedir. Bir soruna, erken ve ayrımlaşmamış evrede tanı koymak, semptomların belli bir hastalık için spesifik hale geldiği noktada tanı koymaktan çok daha zordur.

Elsevier çalışanlarına, yüksek yayın standartları ve kaliteden taviz vermedikleri için teşekkür ederiz.

Robert E. Rakel
David P. Rakel

Çeviri Editörü Önsözü

Değerli Aile Hekimleri, Sevgili Okurlar,

Temmuz 2017’de başlayan projemizin sonuna ulaşmanın gurur ve mutluluğunu yaşıyoruz.

Güneş Tıp Kitabevleri’nin, genel başkanı olduğum Türkiye Aile Hekimleri Uzmanlık Derneği (TAHUD) ile işbirliği, aile hekimliğinin temel kaynaklarından birisi olan Rakel Textbook of Family Medicine’nın Türkçeye kazandırılmasını sağlamıştır.

Orijinal kaynak, Amerika Birleşik Devletleri’ne ait olsa da tıp biliminin ve aile hekimliği disiplininin evrensel nitelikleri çerçevesinde ülkemizde de rahatlıkla kullanılabilir.

İngilizce orijinalinde bu kitabın politikası gereği yazarlarının çoğunun aile hekimleri olduğu dile getirilmiştir, bu misyonu (aile hekimliğini en iyi aile hekimlerinin bilebileceği ve anlatabileceği gerçeğinden hareketle) bir adım ileri taşıyarak kitabın çevirisinde sadece aile hekimlerinin yer alması ilkesi benimsenmiştir.

Aile hekimliği profesörleri, doçentleri, doktor öğretim üyeleri, öğretim görevlileri ve uzmanlarından oluşan yüzden

fazla çevirmenin ve beş editör yardımcısının aylar süren çalışmaları sonucunda bu eser ortaya çıkmıştır. Her birine teşekkürü bir borç bilirim.

Bildiğiniz gibi tıp literatürü çok hızlı değişmektedir. 1980’li yıllarda yedi yıl olan tıbbi bilgi yarı-ömrü 2010 yılında 3,5 yıla düşmüştür ve 2020 yılında bu sürenin 73 güne düşeceği öngörülmektedir. Dolayısıyla bu durum, bizleri, büyük emeklerle hazırlanan bu kitabı, çok kısa bir süre sonra güncelleme görevi ile karşı karşıya bırakmaktadır ancak eminim ki güncelleme süreci, ilk çeviriden çok daha kolay, hızlı ve kusursuz olacaktır.

Bu çok önemli projeyi TAHUD ile birlikte gerçekleştirmeyi düşünen Sayın Murat Yılmaz, İhsan Ağın, Ümit Saçı, ve Bülent Güler, başta olmak üzere Güneş Tıp Kitabevleri’ne teşekkür eder, siz değerli okurlarımıza yararlı olacağı umuyla keyifli okumalar dilerim.

Sevgi ve saygılarımla

Prof. Dr. Esra Saatçı
23 Ekim 2018 Adana

Çeviriye Katkıda Bulunanlar

Uzm. Dr. Ezgi Ağadayı

Sivas Akıncılar İlçe Devlet Hastanesi

Uzm. Dr. Filiz Ak

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Doç. Dr. Hülya Akan

Serbest Hekim

Uzm. Dr. Nuseybe Akbal

Bayrampaşa İlçe Sağlık Müdürlüğü

Doç. Dr. Ayşe Semra Demir Akca

Bülent Ecevit Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Uzm. Dr. Ayşen Akcan

Söke İlçe Aile Sağlık Merkezi

Doç. Dr. Melahat Akdeniz

Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Doç. Dr. Ayşe Neslin Oğuzhan Akkoca

İskenderun Devlet Hastanesi
Aile Hekimliği Kliniği

Prof. Dr. Mehmet Akman

Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Prof. Dr. Ersin Akpınar

Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Uzm. Dr. Hilal Aksoy

Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü
Sağlıkta Kalite ve Akreditasyon Daire Başkanlığı

Uzm. Dr. Sevim Aksoy Kartcı

Erzincan Üzümlü Devlet Hastanesi

Uzm. Dr. Hüseyin Aksoy

Adana Şehir Hastanesi
Aile Hekimliği Kliniği

Uzm. Dr. Rabia Adeviye Aktaş

Türkiye Yüksek İhtisas Eğitim ve Araştırma Hastanesi
Evde Sağlık Hizmetleri Birimi Ankara

Prof. Dr. Erol Aktunç

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Dr. Öğr. Üyesi Selçuk Akturan

Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesi
Tıp Eğitimi Anabilim Dalı

Prof. Dr. Züleyha Alper

Bursa Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Uzm. Dr. Aybüke Demir Alsancak

Sağlık Bakanlığı Konya İl Sağlık Müdürlüğü

Dr. Öğr. Üyesi Hamza Aslanhan

Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Dr. Hüseyin Altun

Bursa Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Uzm. Dr. Mahmut Altuntaş

Konya Meram 40 Nolu Aile Sağlık Merkezi

Uzm. Dr. Murat Altuntaş

Bağcılar Eğitim ve Araştırma Hastanesi
Aile Hekimliği Kliniği

Prof. Dr. Tuncay Müge Alvr

Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Dr. Öğr. Üyesi Cüneyt Ardıç

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Uzm. Dr. Alper Ar

Muratpaşa Çınar Aile Sağlık Merkezi

Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Ar

İstanbul Arel Üniversitesi Meslek Yüksekokulu

Prof. Dr. Seçil Günher Arca

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Okmeydanı Sağlık Uygulama ve
Araştırma Merkezi Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Uzm. Dr. Seval Arkın

Seyhan Devlet Hastanesi Evde Sağlık Hizmetleri ve
Palyatif Bakım Kliniği

Uzm. Dr. İsmail Arslan

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Ankara Eğitim ve Araştırma
Hastanesi Aile Hekimliği Kliniği

Uzm. Dr. Senem Aslan

Esenyalı Aile Sağlık Merkezi 148 nolu Birim

Dr. Burcu Aday Avcı

Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Dr. Öğr. Üyesi Hasan Hüseyin Avcı

Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Doç. Dr. Umut Gök Balcı

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi Aile Hekimliği Kliniği

Uzm. Dr. Bilgken Balafırlou

Bartın Abdipaşa 7404 Nolu Aile Sağlık Merkezi

Uzm. Dr. Şule Barış

Tecde Aile Sağlığı Merkezi Yeşilyurt Malatya

Dr. Öğr. Üyesi Dr. Duygu Ayhan Başer

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Dr. Ayşen Mert Bengi

İzmir Çeşme Alper Çizgenakat Devlet Hastanesi
Aile Hekimliği Kliniği

Uzm. Dr. Pınar Bilgili

Değirmen Önu Aile Sağlığı Merkezi

Uzm. Dr. Erdem Fehmi Birgöl

Serbest Hekim - İstanbul

Uzm. Dr. Ayfer Oklay Bozkaya

Serbest Hekim

Uzm. Dr. Senem Buğdaycı

Sancaktepe İlçe Sağlık Müdürlüğü

Uzm. Dr. Ali Cerrahoğlu

Tarsus Amerikan Koleji Okul Doktoru

Doç. Dr. Özlem Çiğnerli

Başkent Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Doç. Dr. Fatma Gökşin Cihan

Necmettin Erbakan Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Dr. Öğr. Üyesi Dr. Dursun Çadırcı

Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Uzm. Dr. Mehmet Onat Çakıt

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Ankara Eğitim ve Araştırma Hastanesi Aile Hekimliği Kliniği

Doç. Dr. Yasemin Çayır

Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Doç. Dr. Tahsin Çelepkolu

Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Prof. Dr. Mustafa Çelik

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Ankara Eğitim ve Araştırma Hastanesi Aile Hekimliği Kliniği

Uzm. Dr. Gaye Çelikcan

Bursa Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Dr. Öğr. Üyesi Nagihan Yıldız Çeltik

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Dr. Öğr. Üyesi Ayça Çetinbaş

Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi

Uzm. Dr. Yasemin Çetinel

Başkent Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Uzm. Dr. Ayşe Çınar

Esentepe 1 Nolu Aile Sağlık Merkezi Tokat

Prof. Dr. Serap Çifçili

Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Uzm. Süleyman Çiftçi

Efeler 24 Nolu Aile Sağlığı Merkezi

Uzm. Dr. Arzu Çolak

Afyonkarahisar Hocalar Aile Hekimliği Birimi

Uzm. Dr. Demet Merder Coşkun

Van-İpek Yolu Merkez 10 nolu Aile Sağlığı Merkezi

Doç. Dr. M. Reşat Dabak

Kartal Dr. Lütfi Kırdar Eğitim ve Araştırma Hastanesi
Aile Hekimliği Kliniği

Dr. Öğr. Üyesi Basri Furkan Dağcıoğlu

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Prof. Dr. H. Nezh Dağdeviren

Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Öğr. Gör. Dr. Zehra Dağlı

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Dr. Öğr. Üyesi Şevin Demir

Maltepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Uzm. Dr. Vasfiye Demir

Kayapınar 41 No'lu Aile Hekimliği Birimi Diyarbakır

Prof. Dr. Serpil Demirağ

Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Prof. Dr. Nejat Demircan

Bülent Ecevit Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Doç. Dr. Hakan Demirci

Bursa Yüksek İhtisas Eğitim ve Araştırma Hastanesi
Aile Hekimliği Kliniği

Uzm. Dr. Seda Demirel

Ihlamurkuyu Aile Sağlığı Merkezi

Prof. Dr. Yeltekin Demirel

Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Prof. Dr. Mustafa Fevzi Dikici

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Uzm. Dr. Demet Dinç

Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Prof. Dr. Güzel Dişçigil

Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Uzm. Dr. Abdullah Sezai Doğan

Konyaaltı 16 Nolu 125. Yıl Aile Sağlığı Merkezi Antalya

Dr. Öğr. Üyesi Pınar Döner Güner

Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Uzm. Dr. Funda Gökğöz Durmaz

Konya Karatay 37 nolu Aile Sağlığı Merkezi

Prof. Dr. Tamer Edime

Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Uzm. Dr. M. Gökhan Eminsoy

Başkent Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Uzm. Dr. İrep Karataş Eray

Ankara Atatürk Eğitim ve Araştırma Hastanesi
Aile Hekimliği Kliniği

Dr. Utku Eser

Uşak Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Doç. Dr. Berna Erdoğmuş Mergen

İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Atatürk Eğitim ve
Araştırma Hastanesi Aile Hekimliği Kliniği

Uzm. Dr. Gamze Ersen

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Ankara Numune Sağlık Uygulama
ve Araştırma Merkezi Aile Hekimliği Kliniği

Uzm. Dr. Elif Serap Esen

Şişli Hamidiye Etfal Eğitim ve Araştırma Hastanesi
Aile Hekimliği Kliniği

Dr. Abdurrahman Ersü

Aydın İncirliova 2 Nolu Süleyman Özütemiz
Aile Sağlığı Merkezi

Doç. Dr. Ayşen Kutun Fenercioğlu

Serbest Hekim

Dr. Öğr. Üyesi Cihan Fidan

Başkent Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Prof. Dr. Ayfer Gemalmaz

Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Dr. Öznur Kübra Gencer

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Ankara Numune Sağlık Uygulama
ve Araştırma Merkezi Aile Hekimliği Kliniği

Uzm. Dr. Berk Geroğlu

Karabağlar İlçe Sağlık Müdürlüğü İzmir

Uzm. Dr. Işık Gönenç

İstanbul Haydarpaşa Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi
Aile Hekimliği Kliniği

Uzm. Dr. Nilgün Yapan Göral

Manisa Şehzadeler 12 Nolu Aile Sağlığı Merkezi

Prof. Dr. Süleyman Görpelioğlu

Dışkapı Yıldırım Beyazıt Eğitim ve Araştırma Hastanesi
Aile Hekimliği Kliniği

Dr. Öğr. Üyesi Raziye Şule Gümüştakım

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Uzm. Dr. Yunus Gürel

Muş Varto Aile Sağlığı Merkezi

Uzm. Dr. Nur Şehnaz Hatipoğlu

Konak 24 Nolu Mehmet Fevzi Özsaruhan
Aile Sağlığı Merkezi

Prof. Dr. Füsün Artıran İğde

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Dr. Dilara Zorlu İncücük

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Ankara Numune Sağlık Uygulama
ve Araştırma Merkezi Aile Hekimliği Kliniği

Uzm. Dr. Didem Kafadar

Sağlık Bilimleri Üniversitesi İstanbul Bağcılar Eğitim ve
Araştırma Hastanesi Aile Hekimliği Kliniği

Prof. Dr. Ayşegül Kaptanoğlu

Beykent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Yüksekokulu

Uzm. Dr. Tülay Karabayraktar

Sultanbeyli Altıntepe Aile Sağlığı Merkezi

Dr. Öğr. Üyesi Sanem Nemmezi Karaca

Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Prof. Dr. Nazan Karaoğlu

Necmettin Erbakan Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Uzm. Dr. İsmail Kasım

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Ankara Numune Sağlık Uygulama
ve Araştırma Merkezi Aile Hekimliği Kliniği

Doç. Dr. Ethem Kavukcu

Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi
Spor Hekimliği Anabilim Dalı

Doç. Dr. Çiğdem Apaydın Kaya

Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Dr. M. Özgür Kaya

Bursa Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Doç. Dr. Ahmet Keskin

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Uzm. Dr. Emrah Kırımlı

Ümraniye Merkez Aile Sağlığı Merkezi

Uzm. Dr. Züleyha Kıyınat

Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Uzm. Dr. Sezen Koparan

Antalya İl Sağlık Müdürlüğü

Dr. Öğr. Üyesi Yasemin Korkut

Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi Tıp Fakültesi Aile
Hekimliği Anabilim Dalı

Uzm. Dr. Havva Sümeyya Kocaçaya

Hatay İl Sağlık Müdürlüğü

Uzm. Dr. Pınar Köksal

Karabük-Eflani Aile Sağlığı Merkezi

Dr. Öğr. Üyesi Hatice Küçükceran

Necmettin Erbakan Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Uzm. Dr. Gizem Limnili

Dokuz Eylül Üniversitesi Mediko Sosyal Hizmet Birimi

Prof. Dr. Kamile Marakoğlu

Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Prof. Dr. M. Mümtaz Mazıcıoğlu

Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Uzm. Dr. Merve Melikoğlu

İstanbul Kartal Soğanlık Aile Sağlığı Merkezi

Doç. Dr. Haluk Mergen

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Tepecik Eğitim ve Araştırma
Hastanesi Aile Hekimliği Kliniği

Prof. Dr. Ertan Mert

Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Prof. Dr. Selçuk Mıstık

Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Uzm. Dr. Hakan Mut

Gazi Aile Sağlığı Merkezi

Dr. Öğr. Üyesi H. Hicran Mutlu

İstanbul Medeniyet Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Uzm. Dr. Ahmet Nadir

Yaylabağı Aile Sağlığı Merkezi Afyonkarahisar

Uzm. Dr. Nedim Oğuz

Isparta Merkez 44 Nolu Aile Hekimliği Birimi

Prof. Dr. Ergün Öksüz

Başkent Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Dr. Öğr. Üyesi Gülseren Oktay

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Uzm. Dr. Ayşegül Cömert Okutucu

Serbest Hekim

Uzm. Dr. Ülkü Sur Ünal

Tekirdağ Çerkezköy Toplum Sağlığı Merkezi

Dr. Can Ramazan Öncel

Alaaddin Keykubat Üniversitesi Tıp Fakültesi
Kardiyoloji Anabilim Dalı

Doç. Dr. Selim Öncel

Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi
Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı

Uzm. Dr. Gizem Önen

Yalova Armutlu İlçe Devlet Hastanesi

Doç. Can Öner

Kartal Dr. Lütfi Kırdar Eğitim ve Araştırma Hastanesi
Aile Hekimliği Kliniği

Uzm. Dr. Efe Onganer

Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Uzm. Dr. M. Burak Ölmez

Sinanpaşa Küçükhüyük Aile Sağlığı Merkezi

Prof. Dr. Kurtuluş Öngel

İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Atatürk Eğitim ve Araştırma Hastanesi Aile Hekimliği Kliniği

Prof. Dr. Nilgün Özçakar

Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Prof. Dr. Alis Özçakır

Bursa Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Uzm. Dr. Nurşah Özkan

V.K.V. Amerikan Hastanesi
Aile Hekimliği

Prof. Dr. Adem Özkara

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Ankara Numune Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi Aile Hekimliği Kliniği

Dr. Öğr. Üyesi Hilal Özkaya

İstanbul Haydarpaşa Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi Aile Hekimliği Kliniği

Uzm. Dr. Seda Aslan Özkul

VKV Amerikan Hastanesi Kat Hekimliği

Dr. Öğr. Üyesi Coşkun Öztekin

Hitit Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Prof. Dr. Serdar Öztora

Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Doç. Dr. Yasemin Kılıç Öztürk

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi Aile Hekimliği Kliniği

Doç. Dr. Güzin Zeren Öztürk

Şişli Hamidiye Etfal Eğitim ve Araştırma Hastanesi
Aile Hekimliği Kliniği

Doç. Dr. Hülya Panlıdar

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi Aile Hekimliği Kliniği

Uzm. Dr. Şirin Parkan

Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Dr. Öğr. Üyesi Gülsen Ceyhan Peker

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Doç. Dr. Zuhâl Aydan Sağlam

İstanbul Medeniyet Üniversitesi Göztepe Eğitim ve Araştırma Hastanesi Aile Hekimliği Kliniği

Uzm. Dr. Saba Sağlıker Köse

Douglas Mental Health University Institute/McGill University

Uzm. Dr. Funda Salgür

Başkent Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Prof. Dr. Mehmet Sargin

İstanbul Medeniyet Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Doç. Dr. Oktay Sarı

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Eğitim ve Araştırma Hastanesi Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Doç. Dr. Engin Burak Selçuk

İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Prof. Dr. Nurver Turfaner Sipahioğlu

İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Uzm. Dr. Gözen Soğuksu

Manisa Gölarmara İlçe Devlet Hastanesi
Aile Hekimliği Kliniği

Dr. Ülkü Nur Sökmen

Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Yaşlı Sağlığı Anabilim Dalı

Dr. Öğr. Üyesi Cemil Işık Sönmez

Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Dr. Öğr. Üyesi Fisun Sözen

Başkent Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Uzm. Dr. Özlem Suvak

Dışkapı Yıldırım Beyazıt Eğitim ve Araştırma Hastanesi
Aile Hekimliği Kliniği

Doç. Dr. Elif Deniz Şafak

Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Doç. Dr. Mustafa Kürşat Şahin

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Prof. Dr. Erkan Melih Şahin

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Uzm. Dr. Merve Şen

Beyoğlu 6. Aile Sağlığı Merkezi

Doç. Dr. Tijen Şengezer

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Ankara Numune Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi Aile Hekimliği Kliniği

Prof. Dr. Ahmet Muhtar Şengül

İstanbul Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi

Doç. Dr. Nazlı Şensoy

Afyon Sağlık Bilimleri Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Uzm. Dr. Duygu Yengil Taci

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Ankara Eğitim ve Araştırma
Hastanesi Aile Hekimliği Kliniği

Doç. Dr. İsmet Tamer

Kartal Dr. Lütfi Kırdar Eğitim ve Araştırma Hastanesi
Aile Hekimliği Kliniği

Uzm. Dr. Neslişah Tan

Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Doç. Dr. Özlem Tannöver

Yeditepe Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Uzm. Dr. Nurdan Tekgöl

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Tepecik Eğitim ve Araştırma
Hastanesi Aile Hekimliği Kliniği

Doç. Dr. Nil Tekin

Narlıdere Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi

Dr. Öğr. Üyesi A. Selda Tekiner

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Prof. Dr. Berrin Telatar

İstanbul Bilim Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Dr. Öğr. Üyesi Burcu Kayhan Tetik

İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Dr. Öğr. Üyesi Ramazan Tetikçok

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Dr. Fulya Topal

İzmir Sağlık Bilimleri Üniversitesi Tepecik Eğitim ve
Araştırma Hastanesi

Prof. Dr. Dilek Toprak

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Prof. Dr. Pınar Topsever

Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar Üniversitesi
Tıp Fakültesi Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Dr. Öğr. Üyesi Bilge Tuncel

Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesi
Tıp Eğitimi Anabilim Dalı

Uzm. Dr. Cansu Ülkü Tural

Fırat Aile Sağlığı Merkezi Malatya

Doç. Dr. E. Zeynep Tuzcular Vural

İstanbul Haydarpaşa Numune Eğitim ve Araştırma
Hastanesi Aile Hekimliği Kliniği

Uzm. Dr. Şeniz Aşıcı Türker

Ümraniye 20 nolu Aile Sağlığı Merkezi

Uzm. Dr. Sabah Tüzün

Kartal Dr. Lütfi Kırdar Eğitim ve Araştırma Hastanesi
Aile Hekimliği Kliniği

Prof. Dr. Mehmet Uğurlu

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Prof. Dr. Pemra Cöbek Ünalın

Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Uzm. Dr. Murat Ünalın

İstanbul Kadıköy Kozyatağı Aile Sağlığı Merkezi

Prof. Dr. Yeşim Uncu

Bursa Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Uzm. Dr. Yiğithan Ündey

Malatya Hekimhan Devlet Hastanesi
Aile Hekimliği Kliniği

Uzm. Dr. Yahya Utlu

İvrindi İlçe Sağlık Müdürlüğü

Dr. Öğr. Üyesi Yücel Uysal

Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Prof. Dr. Arzu Uzuner

Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Doç. Dr. Erdinç Yavuz

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Samsun Sağlık Uygulama ve
Araştırma Merkezi Aile Hekimliği Kliniği

Uzm. Dr. Demet Yılmaz

Kastamonu - Devrekani İlçe Devlet Hastanesi

Dr. Öğr. Üyesi Tanık Eren Yılmaz

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Ankara Numune Sağlık Uygulama
ve Araştırma Merkezi Aile Hekimliği Kliniği

Uzm. Dr. Mehmet Yılmaz

Afyonkarahisar 1 Nolu Aile Sağlığı Merkezi

Uzm. Dr. Tuğba Göktaş Yılmaz

Ankara İl Sağlık Müdürlüğü Halk Sağlığı Hizmetleri
Başkanlığı Aile Hekimliği

Uzm. Dr. Tefik Tanju Yilmazer

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Tepecik Eğitim ve Araştırma
Hastanesi Aile Hekimliği Kliniği

Uzm. Dr. Filiz Yüksel

Kurşunlu Devlet Hastanesi Aile Hekimliği Kliniği